

©Documentul a fost pus la dispoziție cu sprijinul Consiliului Superior al Magistraturii din România (www.csm1909.ro) și al Institutului European din România (www.ier.ro). Permiseunea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

©The document was made available with the support of the Superior Council of Magistracy of Romania (www.csm1909.ro) and the European Institute of Romania (www.ier.ro). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

Secția a treia

CAUZA FANE CIOBANU ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 27240/03)

Hotărâre

Această versiune a fost rectificată la 10 ianuarie 2012, în conformitate cu art. 81 din Regulamentul Curții

Strasbourg

11 octombrie 2011

Definitivă

11/01/2012

Hotărârea a devenit definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din Convenție. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În cauza Fane Ciobanu împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), statuând în cadrul unei camere compusă din Josep Casadevall, *președinte*, Corneliu Bîrsan, Alvina Gyulumyan, Egbert Myjer, Ján Šikuta, Ineta Ziemeles, Nona Tsotsoria, *judcători*, și Santiago Quesada, *grefier de secție*,

după ce a deliberat în camera de consiliu, la 20 septembrie 2011,
pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

Procedura

1. La originea cauzei se află cererea nr. 27240/03 îndreptată împotriva României, prin care un cetățean al acestui stat, domnul Fane Ciobanu („reclamantul”), a sesizat Curtea la 30 iulie 2003, în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („Convenția”).

2. Reclamantul, care a beneficiat de asistență judiciară, este reprezentat de Diana Olivia Hatneanu și Bogdan Carpan, avocați în București, precum și de Asociația pentru Apărarea

Drepturilor Omului în România - Comitetul Helsinki („APADOR-CH”)¹. Guvernul român („Guvernul”) este reprezentat de agentul guvernamental, doamna Irina Cambrea, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. Reclamantul se plânge în special de condițiile de detenție necorespunzătoare din penitenciarele Craiova, Giurgiu și București-Jilava, de faptul că în penitenciar nu a beneficiat de un tratament medical continuu pentru bolile sale și de faptul că a fost supus la rele tratamente, fără ca autoritățile să efectueze o anchetă efectivă în ceea ce privește afirmațiile sale.

4. La 16 martie 2009, președintele Secției a treia a hotărât să comunice Guvernului cererea. În conformitate cu art. 29 § 1 din Convenție, s-a hotărât, de asemenea, ca admisibilitatea și fondul cauzei să fie examinate împreună.

În fapt

I. Circumstanțele cauzei

5. Reclamantul s-a născut în anul 1954 și locuiește în Giurgiu.

6. La 20 noiembrie 1999, acesta a fost arestat preventiv și depus în Centrul de Reținere și Arestare Preventivă al I.P.J. Teleorman. Prin hotărârea definitivă din 19 octombrie 2000, Curtea Supremă de Justiție a condamnat reclamantul la o pedeapsă de 21 de ani închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de omor calificat.

A. Condițiile de detenție ale reclamantului

7. La 19 ianuarie 2000, reclamantul a fost încarcerat în Penitenciarul București-Jilava. Ulterior, a fost deținut în principal în Penitenciarul Craiova (decembrie 2002—mai 2003, decembrie 2003—sfârșitul lui martie 2004), Penitenciarul Giurgiu (mai—iulie 2003, aprilie—octombrie 2004, decembrie 2006—martie 2007) și Penitenciarul București-Jilava (iulie—decembrie 2003, noiembrie 2004—noiembrie 2006). De asemenea, acesta a fost transferat pentru scurte perioade de timp în vederea efectuării unor examene medicale de specialitate sau a participării la diverse proceduri judiciare pe care le-a inițiat.

8. Reclamantul își execută pedeapsa în cadrul regimului de maximă siguranță.

1. Versiunea reclamantului

9. Camerele în care acesta a fost cazat în penitenciarele sus-menționate erau supraaglomerate, fiind astfel nevoit să împartă uneori patul cu un alt deținut. Din cauza lipsei de spațiu, ar fi fost constrâns adesea, în Penitenciarul București-Jilava, să stea toată ziua în pat, cu excepția perioadelor în care se făceau controale în cameră, când, spune el, gardianul abia putea să treacă printre deținuții aflați în picioare. Reclamantul afirmă că i s-a întâmplat să împartă camera cu deținuți bolnavi de tuberculoză sau de boli cu transmitere sexuală și subliniază că el însuși a contractat tuberculoză în 2001. De asemenea, abia în 2006 conducerea penitenciarului ar fi luat măsuri pentru separarea deținuților bolnavi de cei sănătoși, fapt care explică îmbolnăvirea sa de tuberculoză (*infra*, pct. 19).

10. Condițiile de igienă erau precare (toaile fără aerisire, de exemplu). Nemaifiind vizitat de către familie de mai mulți ani, acesta nu a primit, nici din partea acesteia, nici din partea autorităților, lenjerie de pat, lenjerie de corp sau obiecte de toaletă. De asemenea, ar fi fost constrâns să se spele cu apă rece și ar fi fost cazat într-o cameră fără încălzire. În cele din urmă, din cauza problemelor de sănătate (ulcer gastric) și a edentației totale (*infra*, pct. 27),

¹ Rectificat la 10 ianuarie 2012: s-a adăugat «precum și de Asociația pentru Apărarea Drepturilor Omului în România - Comitetul Helsinki („APADOR-CH”)».

acesta ar fi suportat greu hrana din penitenciar (fasole albă, varză etc.); în Penitenciarul Craiova, în special, autoritățile nu ar fi respectat întotdeauna regimul alimentar prescris de medici. În ziua transferului său din 15 mai 2003, din Penitenciarul Craiova în Penitenciarul Giurgiu (circa 240 km), nu a primit nici prânzul, nici cina.

2. Versiunea Guvernului

a) Condițiile de detenție din Penitenciarul Giurgiu

11. Guvernul subliniază că Penitenciarul Giurgiu este în prezent unul dintre cele mai moderne din întregul sistem penitenciar românesc. Camerele au suprafețe de 10,24 m² și, respectiv, 21,76 m², fiind dotate cu 2 sau 6 paturi. Reclamantul este cazat în prezent într-o cameră cu 6 paturi. Acesta beneficiază de un pat propriu și de cazarmamentul necesar. Grupul sanitar este dotat cu toaletă, duș, lavoar, oglindă, etajeră, precum și suporturi pentru hârtie igienică, săpun și prosop. Iluminatul camerelor se face natural și artificial. Încălzirea este asigurată de centrala termică a penitenciarului.

b) Condițiile de detenție din Penitenciarul Craiova

12. În timpul detenției sale în Penitenciarul Craiova, reclamantul a fost cazat în camera nr. 40, care avea o suprafață de 36,33 m² și conținea 21 de paturi. Reclamantul a beneficiat de un pat propriu. Camera avea o cămară separată pentru alimente și era dotată cu două bănci metalice și o masă pentru televizor. Grupul sanitar avea o suprafață de 12 m²; era alcătuit din trei toalete și două dușuri și era dotat cu două lavoare, două oglinzi și o fereastră. Camera era iluminată natural și artificial. Încălzirea camerei și a grupului sanitar era asigurată de radiatoare din fontă, conectate la centrala termică a penitenciarului. În ziua transferului din Penitenciarul Craiova în Penitenciarul Giurgiu (17 mai 2003), toți deținuții transferați au primit mâncare rece.

c) Condițiile de detenție din Penitenciarul București-Jilava

13. În perioadele de detenție în acest penitenciar, reclamantul a fost cazat în mai multe camere având suprafețele următoare: 42,30 m² (în 2000; cameră comună pentru un număr variabil de deținuți de 35–42 de persoane); 44,35 m² (octombrie–decembrie 2003, cameră pentru 27–37 de persoane); 32,99 m² (cameră pentru 29–31 de persoane); 13,50 m² (cameră pentru 4–9 persoane), 43,65 m² (cameră pentru 31 sau 33 de persoane), 32,99 m² (cameră pentru 17–26 de persoane), 14,94 m² (cameră pentru 11 sau 12 persoane), 43,07 m² (cameră pentru 27 de persoane) și 43,65 m² (în 2007 și 2008, cameră pentru 7–19 persoane).

14. Fiecare cameră era prevăzută cu grup sanitar separat, dotat cu lavoar și două toalete închise. Încălzirea era asigurată de centrala termică a penitenciarului în intervalul 1 noiembrie–31 martie. Temperatura în camere era de circa 30°C.

d) Activitățile în aer liber

15. Anterior intrării în vigoare a Legii nr. 275/2006 privind executarea pedepselor și a măsurilor dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal („Legea nr. 275/2006”), reclamantul putea face plimbări zilnice în curțile interioare ale penitenciarului timp de 30 de minute în Penitenciarul Giurgiu și Penitenciarul București-Jilava și de 60 de minute în Penitenciarul Craiova.

16. Ulterior intrării în vigoare a Legii nr. 275/2006, reclamantul putea face plimbări în aer liber timp de 2–3 ore pe zi. Acesta putea, de asemenea, să se dedice unei activități sportive timp de o oră – o oră și jumătate pe zi. În Penitenciarul Giurgiu, plimbările în aer liber se fac în cele 9 curți interioare ale penitenciarului, dintre care 4 sunt în folosință din 2007, celelalte 5

fiind amenajate ca terenuri de sport. În plus, deținuții încadrați în regimul de maximă siguranță, precum reclamantul, se puteau plimba într-o curte împărțită în 8 curți pentru plimbare cu dimensiuni egale.

e) Hrana primită de reclamant în penitenciar

17. Din cauza stării sale de sănătate, reclamantul primește o alimentație conformă cu Norma de hrană nr. 18 (3175 calorii/zi). Acest tip de alimentație este acordat în mod gratuit persoanelor private de libertate care suferă de boli cronice și care urmează un tratament ambulatoriu sau un regim alimentar. Meniul zilnic este stabilit în conformitate cu normele calorice. Prânzul este servit conform unui orar stabilit de unitatea penitenciară, după ce hrana este verificată de medicul și directorul unității. În momentul servirii prânzului și al scoaterii alimentelor din depozit, gardianul responsabil este asistat de un reprezentant al persoanelor private de libertate, care poate nota observațiile sale într-un registru special cu privire la modul în care se desfășoară aceste operațiuni.

B. Pretinsa neacordare a tratamentului medical

1. Starea de sănătate a reclamantului

a) Bolile reclamantului și supravegherea medicală în penitenciar

18. La data încarcerării sale, reclamantul a fost diagnosticat cu gastrită.

19. În ianuarie 2001, medicii din Penitenciarul București-Rahova au constatat că reclamantul contractase tuberculoză. Acesta a urmat un tratament medical strict până în iulie 2001. La 15 și 17 mai 2003, s-a menționat în dosarul medical al reclamantului „tuberculoză pulmonară vindecată; stabilizată”, concluzie confirmată la 4 iulie 2005 și 3 ianuarie 2006. La 20 februarie 2006, mențiunea „tratament tuberculoză încheiat” a fost făcută în fișa medicală a reclamantului.

20. În cursul detenției, reclamantul a fost diagnosticat cu alte afecțiuni, și anume: infiltrat pulmonar secundar tuberculozei, bronhopneumopatie obstructivă cronică, polineuropatie, hipertensiune arterială, hemipareză dreaptă și disartrie vindecate, arteriopatie obliterantă a membrelor inferioare stadiul II, cardiopatie ischemică cronică, infarct miocardic vechi, tumoare gastrică benignă, gastrită cronică activă, ulcer cronic operat, accident vascular cerebral, insuficiență circulatorie periferică, tulburare de personalitate de tip antisocial.

21. În vederea reevaluării afecțiunilor, reclamantul a fost internat de mai multe ori în penitenciarele-spital București-Rahova, București-Jilava și Colibași. Mai multe expertize medico-legale au fost efectuate la Institutul Național de Medicină Legală la 30 mai 2001, 16 iunie 2005 și 24 iunie 2005. Medicii care l-au examinat i-au prescris un regim alimentar, medicamente și supraveghere medicală periodică la cardiologie și psihiatrie. Reclamantul a beneficiat de tratamente medicale pentru bolile sale. Acesta a refuzat de mai multe ori fie să se supună examenului medical, fie să primească tratament medical, fie să fie internat într-un penitenciar-spital.

22. Reclamantul este fumător. Medicii i-au interzis să fumeze, însă reclamantul nu le-a respectat recomandarea.

b) Demersurile reclamantului pentru a primi un tratament medical corespunzător

i) Acțiuni în temeiul Legii nr. 275/2006

23. Prin hotărârile definitive din 5 iulie 2007, 2 octombrie 2007 și 4 mai 2009, judecătoriile din Giurgiu și din București au respins plângerile reclamantului privind neacordarea tratamentului medical, motivând că acesta beneficiase de asistență medicală corespunzătoare.

După ce au verificat dosarul medical al reclamantului și tratamentele medicale acordate în realitate, instanțele au hotărât că reclamantul beneficia de un tratament medical și un regim alimentar corespunzătoare.

ii) Acțiune în răspundere civilă delictuală

24. La 30 iulie 2008, reclamantul a sesizat instanțele din Giurgiu cu o acțiune în răspundere civilă delictuală împotriva Administrației Naționale a Penitenciarelor (ANP), solicitând plata unor despăgubiri pentru agravarea stării sale de sănătate ca urmare a condițiilor de detenție precare. Prin hotărârea din 4 mai 2009, confirmată prin hotărârea definitivă din 15 ianuarie 2010 a Tribunalului Giurgiu, Judecătoria Giurgiu a respins acțiunea ca nefondată, motivând că nu existau probe că starea de sănătate a reclamantului s-a agravat ca urmare a condițiilor de detenție.

iii) Alte demersuri ale reclamantului

25. Într-o scrisoare din 4 mai 2004, inspectorii Ministerului Justiției i-au răspuns reclamantului la plângerea sa privind neacordarea tratamentului medical că afirmațiile sale sunt nefondate, că a fost spitalizat de 5 ori de când a fost condamnat, a beneficiat de îngrijirile corespunzătoare și de examene medicale periodice în penitenciarele-spital și că avea o stare bună de sănătate.

26. În 2007, reclamantul a introdus o plângere penală împotriva medicului Penitenciarului București-Jilava pentru neacordarea tratamentului medical. La 26 iunie 2007, Parchetul de pe lângă Curtea de Apel București a dispus neînceperea urmăririi penale împotriva medicului. În urma contestației reclamantului, prin hotărârea definitivă din 27 noiembrie 2007, Înalta Curte de Casație și Justiție a confirmat această decizie.

2. Afecțiunile dentare ale reclamantului

27. La 13 noiembrie 2000, cu ocazia transferului său la Penitenciarul Rahova, s-a menționat în fișa medicală a reclamantului că acesta suferise o operație la stomac și că nu mai avea niciun dinte.

28. La 4 ianuarie 2002 și 14 ianuarie 2004, ANP i-a răspuns reclamantului, care solicitase punerea unor proteze dentare, că figura în dosarul medical, printre altele, cu edentație totală. ANP a precizat că cele două proteze dentare mobile necesare reclamantului costau între 60 și 85 de euro (EUR) în acea perioadă și că, potrivit reglementărilor în vigoare, dacă dorea să își pună aceste proteze, reclamantul trebuia să dispună de această sumă.

29. Reclamantul, inapt să presteze muncă în penitenciar din cauza bolilor sale și lipsit de orice legătură cu familia, nu dispunea de nicio sumă de bani. De asemenea, acesta afirmă că și-a pierdut o parte din dinți după ce a fost supus unor violențe în timpul unei detenții anterioare.

30. La 9 iunie 2004 și 5 aprilie 2005, reclamantul a fost examinat de un medic stomatolog, diagnosticul stabilit fiind edentație totală.

31. Considerând că în penitenciar nu beneficia de un tratament corespunzător pentru bolile de care suferea și, mai ales, că nu avea posibilitatea de a presta muncă pentru plata protezelor dentare, reclamantul a adresat în mai multe rânduri instanțelor interne cereri pentru întreruperea executării pedepsei închisorii. În baza expertizelor medico-legale în care se constata că reclamantul putea fi îngrijit în sistemul penitenciar, instanțele i-au respins cererile ca nefondate (hotărârile definitive ale Judecătoriei Giurgiu din 18 octombrie 2004 și 27 iunie 2005).

32. La 20 august 2008, în urma unui nou examen medical prin care s-a constatat lipsa totală a dinților, reclamantul a solicitat expres punerea unei proteze mobile.

33. Referitor la protezele dentare, autoritățile din sistemul penitenciar i-au confirmat

reclamantului, la 20 august și la 31 octombrie 2008, faptul că, în temeiul Regulamentului de aplicare a Legii nr. 275/2006 privind executarea pedepselor și a măsurilor dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1897/2006, cu modificările și completările ulterioare, acesta trebuia să acopere o parte din costurile serviciilor medicale în cauză, astfel că protezele urmau să îi fie puse atunci când va avea suma necesară.

C. Pretinsele rele tratamente din penitenciarul-spital

34. Potrivit reclamantului, la 28 aprilie 2005, când reclamantul era internat în Penitenciarul-Spital București-Rahova, un gardian însărcinat cu supravegherea sa l-a lovit cu piciorul, în prezența medicului P., după ce reclamantul s-a plâns de furtul unor obiecte. Drept urmare, la 20 sau 21 mai 2005, acesta a fost transferat de la Penitenciarul-Spital București-Jilava înapoi la Penitenciarul-Spital București-Rahova, unde a fost ținut legat cu cătușe de pat timp de două zile.

35. La 30 mai 2005, reclamantul a depus la conducerea Penitenciarului Giurgiu și la ANP un memoriu în care reclama furtul unor obiecte personale. Într-o notă din 1 iunie 2005, întocmită în urma unei anchete, ANP a clasat cauza, motivând că faptele denunțate nu erau confirmate de probe. La 6 iunie 2005, decizia ANP a fost comunicată reclamantului.

36. Reclamantul a depus un memoriu similar la Parchetul Național Anticorupție, care în octombrie 2005 l-a informat că plângerea sa a fost trimisă Parchetului de pe lângă Curtea de Apel București.

D. Alte proceduri

37. La 2 februarie 2006, directorul Penitenciarului București-Jilava l-a informat pe reclamant că a primit timbre de trei ori în perioada noiembrie–decembrie 2005 și că afirmațiile sale privind neacordarea timbrei pentru corespondență erau nefondate.

38. Alte acțiuni intentate de reclamant în fața parchetului și a instanțelor interne au fost respinse ca nefondate ori se află încă pe rol: revizuirea hotărârii penale prin care a fost condamnat; acordarea unei pensii pentru limită de vârstă în urma recunoașterii unui grad de invaliditate pentru bolile sale (hotărârea definitivă din 15 septembrie 2008 a Curții de Apel București de respingere a acțiunii pentru nerealizarea stagiului de cotizare minim prevăzut de lege); plângeri penale împotriva unor terți (hotărârea definitivă din 26 februarie 2008 a Tribunalului Teleorman); partaj succesoral (procedură pe rol).

II. Dreptul și practica interne și internaționale relevante

A. Dispozițiile legale referitoare la condițiile de detenție

1. Dreptul și jurisprudența interne relevante

39. Un rezumat al dispozițiilor de drept intern relevant referitor la drepturile persoanelor aflate în stare de detenție este prezentat în cauza *Marcu împotriva României* (nr. 43079/02, pct. 42, 26 octombrie 2010).

40. Guvernul prezintă Curții exemple din jurisprudența instanțelor naționale privind drepturile persoanelor aflate în executarea pedepselor privative de libertate; astfel, acesta prezintă 16 hotărâri definitive din 2005, 2006 și 2007, întemeiate pe Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 56/2003 privind unele drepturi ale persoanelor aflate în executarea pedepselor privative de libertate („OUG nr. 56/2003”) și pe Legea nr. 275/2006 privind executarea pedepselor și a măsurilor dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, referitoare la dreptul la tratament medical, dreptul de acces la dosar, dreptul la corespondență și

necesitatea de a beneficia de o alimentație corespunzătoare în funcție de starea de sănătate a persoanei în cauză. De asemenea, acestea se referă la contestații ale sancțiunilor disciplinare, plângeri împotriva condițiilor de transport necorespunzătoare sau a transferului într-o cameră de cazare cu fumători, precum și împotriva refuzului administrației de a consemna refuzurile de hrană.

41. Într-una din deciziile prezentate în fața Curții, o persoană privată de libertate se plângea că a fost obligată să doarmă în același pat cu alți doi deținuți, fapt în urma căruia a început să sufere de insomnie. În hotărârea definitivă din 16 iunie 2006, sesizat cu o plângere întemeiată pe OUG nr. 56/2003, Tribunalul Dolj a examinat aceste acuzații din perspectiva dreptului la tratament medical. Într-o altă hotărâre, în temeiul Legii nr. 275/2006, o altă persoană privată de libertate s-a plâns că administrația penitenciarului i-a respins cererea pentru acordarea unor tratamente dentare al căror cost urma să îl suporte personal, motivând că intervențiile respective nu se puteau realiza la cabinetul stomatologic al penitenciarului. Prin sentința din 21 martie 2007, judecătoria respectivă din București a admis plângerea acestuia, după ce a observat că în cadrul acțiunii respective nu putea examina calitatea tratamentului medical, o astfel de examinare fiind posibilă numai în cadrul unei acțiuni în răspundere civilă delictuală.

2. Rapoartele internaționale privind condițiile de detenție

42. Concluziile Comitetului European pentru Prevenirea Torturii și Tratatelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante (CPT) formulate în urma vizitelor efectuate în penitenciarele din România, precum și observațiile cu caracter general ale CPT, sunt rezumate în hotărârea *Bragadireanu împotriva României* (nr. 22088/04, pct. 73-76, 6 decembrie 2007).

43. În ceea ce privește Penitenciarul București-Jilava, raportul CPT publicat în aprilie 2003, în urma vizitei din februarie 1999, precum și concluziile raportului Biroului Comisarului pentru Drepturile Omului, publicat la 29 martie 2006, în urma vizitei efectuate în România de către membrii acestuia în perioada 13–17 septembrie 2004, sunt prezentate în părțile relevante din cauzele *Viorel Burzo împotriva României* (nr. 75109/01 și 12639/02, pct. 68, 30 iunie 2009) și *Eugen Gabriel Radu împotriva României* (nr. 3036/04, pct. 14, 16 și 17, 13 octombrie 2009). În ultimul său raport publicat la 11 decembrie 2008, în urma vizitei sale din iunie 2006 la mai multe penitenciare din România, CPT a precizat:

„§ 70: [...] Comitetul este foarte îngrijorat de faptul că lipsa paturilor rămâne o problemă constantă nu numai în penitenciarele vizitate, ci și la nivel național, și această situație persistă de la prima vizită în România, din 1995. Este timpul să se ia măsuri de anvergură pentru a pune capăt definitiv acestei situații inacceptabile. CPT face apel la autoritățile române pentru inițierea unei acțiuni prioritare și decisive pentru ca fiecare deținut cazat într-un penitenciar să dispună de un pat.

În schimb, Comitetul este mulțumit că, la scurt timp după vizita din iunie 2006, norma oficială a spațiului vital pentru fiecare deținut în celule a ajuns de la 6 m³ (ceea ce reprezenta o suprafață de mai mult sau mai puțin de 2 m² pentru fiecare deținut) la 4 m² sau 8 m³. CPT recomandă autorităților române să ia măsurile necesare pentru ca norma de 4 m² de spațiu vital pentru fiecare deținut în celulele colective să fie respectată în toate penitenciarele din România”.

44. Extrasele relevante din Recomandarea nr. (2006)2 a Comitetului Miniștrilor către statele membre cu privire la normele penitenciare europene, adoptată la 11 ianuarie 2006, sunt descrise în hotărârile *Enea împotriva Italiei* [(MC), nr. 74912/01, pct. 48, CEDO 2009-...] și *Rupa împotriva României* [(nr. 1), nr. 58478/00, pct. 88, 16 decembrie 2008].

3. Alte rapoarte privind condițiile de detenție

45. La 18 martie 2004, APADOR-CH¹ - a vizitat Penitenciarul Giurgiu. În raportul întocmit în urma vizitei la secția destinată deținuților periculoși, s-a constatat că suprafața

¹ Rectificat la 10 ianuarie 2012: textul era următorul: «organizația neguvernamentală română Asociația pentru Apărarea Drepturilor Omului în România - Comitetul Helsinki („APADOR-CH”)».

camerelor era de 4,5 m² pentru două persoane. Camerele aveau la intrare un hol și un spațiu amenajat până în dreptul ferestrei, separate de cameră prin grilaje metalice. Camera avea un WC de tip turcesc și o chiuvetă, neseperate de restul camerei. Deținuții aveau acces la dușuri o dată pe săptămână. Pe acoperișul clădirii era amenajat un spațiu („cuști metalice”) pentru exerciții fizice sau plimbare.

46. Raportul întocmit de APADOR-CH a fost transmis Administrației Naționale a Penitenciarelor care, în răspunsul din 29 aprilie 2004, nu a formulat observații referitoare la condițiile materiale de detenție.

B. Dispoziții privind îngrijirile medicale (inclusiv stomatologice) ale persoanelor aflate în executarea pedepselor privative de libertate

47. În ceea ce privește, în special, dreptul la asistență medicală al persoanelor aflate în executarea pedepselor privative de libertate, dispozițiile relevante ale Legii nr. 23/1969 privind executarea pedepselor și cele ale OUG nr. 56/2003 sunt descrise în cauza *Măciucă împotriva României* (nr. 25763/03, pct. 14, 26 mai 2009). Legislația relevantă în materie de asigurări de sănătate pentru persoanele aflate în executarea pedepselor privative de libertate este descrisă în cauza *V.D. împotriva României* (nr. 7078/02, pct. 73-79, 16 februarie 2010).

48. În conformitate cu legislația în vigoare privind organizarea și funcționarea Casei Asigurărilor de Sănătate a Apărării, Ordinii Publice, Siguranței Naționale și Autorității Judecătorești (denumită în continuare „CASAOPSNAJ”), persoanele aflate în executarea pedepselor privative de libertate sunt asigurate în acest sistem, contribuțiile lor fiind plătite din bugetul statului. Ministerul Sănătății și Casa Națională de Asigurări de Sănătate (CNAS) adoptă anual, prin ordin al ministrului, normele de aplicare a contractului-cadru care prevede condițiile acordării asistenței medicale publice. În 2004, tratamentele protetice și protezele dentare erau acoperite 100 % de sistemul de securitate socială. În perioada 2002-2003 și 2005-2006, legislația în materie nu a prevăzut tratamente protetice gratuite pentru persoanele private de libertate. În 2009, CNAS suporta 60 % din costuri, contribuția personală fiind de 40 %.

49. Prin scrisoarea din 8 iunie 2007, adresată Agentului Guvernamental în fața Curții, CASAOPSNAJ a precizat că suporta costurile pentru stomatologie persoanelor afiliate doar pentru tratamentele efectuate în cabinetele cu care a încheiat o convenție. CASAOPSNAJ preciza și faptul că până la 31 decembrie 2006, nicio convenție nu fusese semnată cu cabinete stomatologice din cadrul penitenciarelor, „din cauza faptului că sistemul lor de organizare nu corespundea celui impus de Contractul-cadru”.

50. Hotărârea Guvernului nr. 1.897/2006, publicată în *Monitorul Oficial al României, Partea I*, nr. 24 din 16 ianuarie 2007, a aprobat Regulamentul de aplicare a Legii nr. 275/2006. Art. 28 prevedea că în situația în care persoana privată de libertate și-a pierdut mai mult de 50% din funcția masticatorie în perioada detenției și se constată din analiza veniturilor sale că nu are mijloacele financiare necesare pentru plata contribuției personale pentru tratamentul protetic (conform Contractului-cadru), aceasta va fi suportată de autorități.

51. Hotărârea Guvernului nr. 1.113/2010, publicată în *Monitorul Oficial al României, Partea I*, nr. 838 din 14 decembrie 2010, a modificat art. 28 din Regulamentul de aplicare a Legii nr. 275/2006. Aceasta prevedea că atunci când persoana privată de libertate a cărei funcție masticatorie este grav afectată, cu consecințe asupra funcției digestive (situație constatată de un medic specialist din sistemul penitenciar), nu beneficiază de venituri, contravaloarea contribuției personale va fi suportată din bugetul unității penitenciare, în limita fondurilor disponibile sau din alte surse prevăzute de lege.

C. Dispoziții privind măsurile de securitate aplicate persoanelor aflate în executarea pedepselor privative de libertate internate în spital

52. Rapoartele întocmite de APADOR-CH și CPT în care se menționează practica încătușării persoanelor private de libertate în timpul transferului către un spital public sunt prezentate în cauza *Tănase împotriva României* (nr. 5269/02, pct. 46-49, 12 mai 2009).

53. În 2005, măsurile de securitate luate în timpul internării unei persoane private de libertate într-un spital public erau reglementate prin Ordinul ministrului justiției nr. 945 din 9 martie 2000 privind planul de măsuri pentru prevenirea evenimentelor negative și creșterea siguranței obiectivelor și misiunilor și prin Ordinul ministrului justiției nr. 1165 din 19 mai 1997 pentru aprobarea planului-cadru de acțiune în cazul unor manifestări de indisciplină și revoltă din partea persoanelor deținute; aceste ordine nu au fost publicate. De la data adoptării Regulamentului de aplicare a Legii nr. 275/2006 la 16 ianuarie 2007, a fost interzisă utilizarea cătușelor metalice pentru imobilizarea persoanelor private de libertate care se află într-o unitate sanitară [art. 159 alin. (3)].

În drept

I. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 3 din Convenție

54. Invocând în fond art. 3 din Convenție, reclamantul se plânge de condițiile de detenție necorespunzătoare și în special de supraaglomerare în penitenciarele Craiova, Giurgiu și, mai ales, București-Jilava. Acesta impută autorităților faptul că nu i-au asigurat în mod constant tratamentul medical și regimul alimentar prescrise de medici pentru bolile sale. În special, el se plânge de refuzul acestora de a-i asigura o proteză care i-ar fi permis atenuarea efectelor edentației totale de care suferă. În cele din urmă, acesta se plânge că în data de 28 aprilie 2005 a fost supus unor rele tratamente din partea unui gardian care îl supraveghea în Penitenciarul-Spital București-Rahova și că a fost legat cu cătușe de pat timp de două zile în spitalul menționat, fără ca autoritățile să efectueze o anchetă efectivă.

55. Curtea va analiza aceste capete de cerere din perspectiva art. 3 din Convenție, redactat după cum urmează:

„Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante.”

A. Cu privire la admisibilitate

1. Argumentele părților

56. Guvernul invocă inadmisibilitatea tuturor părților acestui capăt de cerere pentru neepuizarea căilor de recurs interne. Acesta consideră că reclamantul ar fi putut introduce acțiuni în temeiul OUG nr. 56/2003 și, ulterior, al Legii nr. 275/2006, ce garantează drepturile persoanelor care execută o pedeapsă privativă de libertate, pentru a se plânge de condițiile de detenție și neacordarea tratamentului medical. De asemenea, Guvernul precizează că reclamantul nu s-a plâns niciodată că nu a primit hrană în timpul transferului din 17 mai 2003 de la Penitenciarul Craiova la Penitenciarul Giurgiu. Acesta adaugă că reclamantul nu a formulat plângere penală pentru rele tratamente împotriva personalului din Penitenciarul-Spital București-Rahova pentru a denunța incidentul din 28 aprilie 2005 și nici nu a introdus o acțiune întemeiată pe OUG nr. 56/2003 pentru a contesta faptul că a fost imobilizat cu cătușe de pat.

57. Invocând jurisprudența Curții în materie, reclamantul susține că acțiunile indicate de Guvern nu constituie un recurs efectiv referitor la condițiile materiale de detenție. Acesta adaugă că a adresat autorităților administrative interne mai multe plângeri privind neacordarea tratamentului medical și că acestea nu l-au informat că ar trebui să recurgă la procedura prevăzută de OUG nr. 56/2003. Acesta precizează că, după intrarea în vigoare a Legii

nr. 275/2006, a adresat instanțelor naționale mai multe plângeri privind neacordarea tratamentului medical, plângeri care au fost respinse ca nefondate. Acesta precizează că, din cauza lipsei de resurse, i-ar fi greu să prezinte avizul unui medic independent care să confirme afirmațiile sale referitoare la degradarea stării sale de sănătate ca urmare a acordării unui tratament medical necorespunzător. În ceea ce privește tratamentul stomatologic, reclamantul consideră că acțiunile indicate de Guvern sunt lipsite de relevanță în acest caz, în măsura în care refuzul autorităților de a-i asigura o proteză dentară a fost justificat prin lipsa de resurse proprii și a fost în conformitate cu legislația națională în vigoare.

58. Referitor la incidentul din 28 aprilie 2005, reclamantul observă că plângerea sa depusă la parchet a rămas fără răspuns. În ceea ce privește faptul că a fost imobilizat cu cătușe de pat în Penitenciarul-Spital București-Rahova, acesta consideră că în condițiile în care normele legale în vigoare la vremea respectivă prevedeau această măsură de siguranță, orice plângere adresată autorităților nu ar fi avut șanse de succes.

2. Motivarea Curții

a) Capete de cerere care trebuie declarate admisibile

59. În ceea ce privește condițiile materiale de detenție, Curtea reamintește că a hotărât deja că, din cauza caracterului specific al capătului de cerere formulat de reclamant, care vizează mai ales supraaglomerarea din penitenciare, OUG nr. 56/2003 nu constituia o cale de recurs efectivă care trebuia epuizată de reclamant (*Petrea împotriva României*, nr. 4792/03, pct. 37, 29 aprilie 2008, precum și *Eugen Gabriel Radu împotriva României*, nr. 3036/04, pct. 23, 13 octombrie 2009). Argumentele Guvernului nu pot conduce, în cauză, la o concluzie diferită. Curtea observă că OUG nr. 56/2003 a fost înlocuită de Legea nr. 275/2006, care aduce mai multe clarificări privind condițiile materiale de detenție. Totuși, Curtea observă că problemele cauzate de supraaglomerarea din penitenciare aveau în aparență un caracter structural și nu se refereau doar la situația personală a reclamantului [*Kalachnikov împotriva Rusiei* (dec.), nr. 47095/99, 18 septembrie 2001]. De asemenea, Guvernul nu a demonstrat cu exemple relevante din jurisprudență că această procedură constituie un recurs efectiv. Prin urmare, excepția Guvernului nu poate fi reținută pentru această parte a capătului de cerere.

60. În ceea ce privește neacordarea tratamentului stomatologic reclamantului și, în special, cererea sa pentru o proteză dentară, ținând seama de acoperirea efectivă, din sistemul public, a asigurărilor de sănătate pentru persoanele private de libertate, în această privință, Curtea a stabilit deja că nu existau căi de recurs efective care trebuiau epuizate în baza OUG nr. 56/2003 (*V.D.* citată anterior, pct. 86). Prin urmare, excepția Guvernului nu poate fi reținută nici pentru această parte a capătului de cerere. Exemplele din jurisprudență citate de Guvern, referitoare la acțiuni în temeiul Legii nr. 275/2006, nu demonstrează că acest recurs este eficient pentru persoanele private de libertate lipsite de resurse, precum reclamantul.

61. Curtea constată că aceste capete de cerere ale reclamantului, întemeiate pe condițiile materiale de detenție și pe neacordarea tratamentului stomatologic, nu sunt în mod vădit nefondate, în sensul art. 35 § 3 din Convenție. Pe de altă parte, Curtea subliniază că acestea nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarate admisibile.

b) Capete de cerere care trebuie declarate inadmisibile

62. Referitor la presupusa agresiune din data de 28 aprilie 2005, Curtea observă că reclamantul nu a demonstrat că a sesizat în mod valabil organele judiciare naționale printr-o plângere penală împotriva prezumtivilor agresori pentru relele tratamente aplicate. Prin urmare, trebuie admisă excepția Guvernului cu privire la această parte a capătului de cerere, care trebuie respinsă pentru neepuizarea căilor de recurs interne, în conformitate cu art. 35 § 1 și 4 din Convenție.

63. Având în vedere faptele relevante, Curtea consideră că nu este necesar să examineze excepția Guvernului referitoare la celelalte capete de cerere formulate de reclamant, deoarece consideră că acestea sunt oricum inadmisibile, pentru motivele menționate mai jos.

i) Referitor la tratamentul medical acordat reclamantului

64. Curtea observă, pe de o parte, că deși reclamantul avea la dispoziție o cale de recurs efectivă în temeiul dispozițiilor OUG nr. 56/2003 (*Petrea împotriva României*, nr. 4792/03, pct. 35-36, 29 aprilie 2008) pentru a se plânde de neacordarea tratamentului medical corespunzător bolilor sale, acesta nu a folosit această cale timp de mai mulți ani. Atunci când a recurs la procedura prevăzută de Legea nr. 275/2006, instanțele naționale au stabilit, în baza dosarului medical al reclamantului, că acestuia i s-a acordat un tratament medical efectiv. Reclamantul, care a beneficiat de asistență judiciară (*supra*, pct. 2), nu a prezentat Curții niciun element de natură să pună la îndoială constatările instanțelor naționale ori să demonstreze cauzele bolilor sale (*mutatis mutandis*, *V.D.*, citată anterior, pct. 100). În cele din urmă, Curtea observă că din dosar reiese că reclamantul a refuzat de mai multe ori fie să se supună examinării medicale, fie să primească tratament medical, fie să se interneze într-un penitenciar-spital.

65. Rezultă că acest capăt de cerere este în mod vădit nefondat și trebuie respins în conformitate cu art. 35 § 3 lit. a) și § 4 din Convenție.

ii) Referitor la legarea de pat cu cătușe

66. În cazul de față, Curtea consideră că reclamantul nu a prezentat elemente suficiente în susținerea afirmațiilor sale. Într-adevăr, acesta nu face decât să se refere la ordinele ministrului justiției nr. 945/2000 și nr. 1165/1997 aplicabile în materie, ordine care au caracter secret. Prin urmare, Curtea nu poate face speculații privind conținutul acestor dispoziții (*Tănase împotriva României*, nr. 5269/02, pct. 78, 12 mai 2009). Reclamantul ar fi trebuit să recurgă la alte mijloace de probă în susținerea afirmațiilor sale, de exemplu la declarații ale altor persoane private de libertate. De altfel, Curtea observă că, potrivit informațiilor de care dispune (*Tănase*, citată anterior, pct. 46 și 47), măsura imobilizării cu cătușe se aplica, la data faptelor, în momentul internării persoanelor private de libertate în spitale publice, această măsură nefiind aplicată în timpul transferului acestora în spitale aparținând sistemului penitenciar, cum s-a întâmplat în acest caz.

67. Rezultă că acest capăt de cerere este în mod vădit nefondat și trebuie respins în conformitate cu art. 35 § 3 lit. a) și § 4 din Convenție.

B. Cu privire la fond

1. Cu privire la condițiile materiale de detenție

a) Argumentele părților

68. Făcând trimitere la descrierea condițiilor de detenție pe care a prezentat-o, precum și la jurisprudența Curții în materie, Guvernul susține că, în speță, condițiile de detenție ale reclamantului erau conforme cu cerințele art. 3 din Convenție.

69. Reclamantul combate varianta Guvernului și face trimitere la concluziile CPT și ale APADOR-CH privind condițiile de detenție din penitenciarele din România, în general, precum și din penitenciarele Giurgiu și București-Jilava. Acesta se plânde în special de supraaglomerarea din penitenciare, condițiile de igienă, starea proastă a saltelelor și lipsa accesului la apă caldă. Acesta subliniază că, din cauza condițiilor de igienă necorespunzătoare, în penitenciar a contractat tuberculoză.

b) Motivarea Curții

70. Curtea reamintește că măsurile privative de libertate sunt însoțite de obicei de suferințe și umilire. Cu toate acestea, art. 3 din Convenție impune statului să se asigure că orice prizonier este deținut în condiții care sunt compatibile cu respectarea demnității umane, că modalitățile de executare a pedepsei nu supun persoana în cauză unei suferințe sau unei încercări de o intensitate care depășește nivelul inevitabil de suferință inerent detenției și că, ținând seama de cerințele practice ale privării de libertate, sănătatea și confortul persoanei private de libertate sunt asigurate în mod corespunzător [*Kudla împotriva Poloniei* (MC), nr. 30210/96, pct. 92-94, CEDO 2000-XI].

71. În ceea ce privește condițiile de detenție, trebuie luate în considerare efectele cumulative ale acestora, precum și susținerile specifice ale reclamantului (*Dougoz împotriva Greciei*, nr. 40907/98, CEDO 2001-II). Perioada de timp în care o persoană a fost deținută în condițiile denunțate reprezintă un factor important care trebuie luat în considerare (*Alver împotriva Estoniei*, nr. 64812/01, 8 noiembrie 2005). În plus, în anumite cazuri, atunci când supraaglomerarea din penitenciare atinge un anumit nivel, lipsa de spațiu dintr-o unitate penitenciară poate constitui elementul central care trebuie luat în considerare la aprecierea conformității cu art. 3 din Convenție a unei anumite situații (în acest sens, *Karalevičius împotriva Lituaniei*, nr. 53254/99, 7 aprilie 2005).

72. Aplicând principiile menționate anterior în prezenta cauză, trebuie să se țină seama de factorul central în cazul de față, și anume spațiul personal acordat reclamantului în diferitele unități penitenciare în care a fost deținut. Or, în prezenta cauză, reclamantul a suportat o gravă situație de supraaglomerare. Astfel, chiar dacă se ține cont de informațiile prezentate de Guvern, în perioada 2000–2006, fiecare dintre persoanele deținute în aceeași cameră cu reclamantul dispunea de o suprafață cuprinsă între 1,007 m² și 3,62 m², aceasta fiind cu mult inferioară normei recomandate autorităților române în raportul CPT (*supra*, pct. 43).

73. De asemenea, cel puțin până la intrarea în vigoare a Legii nr. 275/2006, care a modificat durata plimbării în aer liber, reclamantul fusese închis în cameră o mare parte din zi, beneficiind de plimbare în curtea penitenciarului doar pentru un timp foarte scurt (*Dimakos împotriva României*, nr. 10675/03, pct. 46, 6 iulie 2010). Pe lângă problema supraaglomerării din penitenciare, acuzațiile reclamantului referitoare la condițiile de igienă, în special lipsa accesului la apă curentă și lipsa curățeniei, sunt mai mult decât plauzibile și reflectă realitățile descrise de CPT în diferitele rapoarte întocmite în urma vizitelor sale în penitenciarele din România (*mutatis mutandis*, *Dimakos*, citată anterior, pct. 47).

74. Curtea precizează că a constatat deja încălcări ale art. 3 din Convenție în cauze similare în care reclamantii denunțau condițiile materiale de detenție din penitenciarele București-Jilava și Giurgiu, în special în ceea ce privește supraaglomerarea și, cu titlu accesoriu, condițiile de igienă (*Măciucă*, citată anterior, pct. 24-27, *Eugen Gabriel Radu*, citată anterior, pct. 29-33, *Bragadireanu*, citată anterior, pct. 95, și *Marian Stoicescu împotriva României*, nr. 12934/02, pct. 24, 16 iulie 2009).

75. Având în vedere cele de mai sus, Curtea concluzionează că respectivele condiții de detenție ale reclamantului, în special supraaglomerarea din camerele în care a fost cazat și condițiile de igienă, combinate cu durata detenției sale în asemenea condiții, trebuie analizate ca un tratament degradant contrar art. 3 din Convenție. Prin urmare, această dispoziție a fost încălcată.

76. Deși Curtea ia act de faptul că reclamantul a fost diagnosticat cu tuberculoză în cursul detenției, nu consideră necesar să examineze, în prezenta speță, argumentele reclamantului în acest sens (*a contrario*, *Dobri împotriva României*, nr. 25153/04, pct. 53, 14 decembrie 2010). De altfel, Curtea observă că reclamantul a beneficiat de supraveghere medicală astfel încât, în prezent, este vindecat de această boală.

2. Cu privire la tratamentul stomatologic

a) Argumentele părților

77. Guvernul susține că reclamantul suferea încă de la începutul detenției de lipsa totală a dinților. Făcând trimitere la legislația internă relevantă (*supra*, pct. 48-50), acesta precizează că în ceea ce privește persoanele aflate în executarea unor pedepse privative de libertate, casa de asigurări suportă cota-parte din costul tratamentului pentru afecțiunile dentare, inclusiv pentru protezele dentare. Diferența, așa-numita „co-plată”, poate fi suportată fie de ANP, în limita fondurilor alocate din bugetul de stat, fie de beneficiarul tratamentului, de exemplu reclamantul. Guvernul observă că după 2009, reclamantul nu a făcut cerere pentru proteză dentară la cabinetul medical din cadrul Penitenciarului Giurgiu, unde își execută pedeapsa în prezent.

78. Reclamantul răspunde că la începutul detenției sale, la 20 noiembrie 1999, nu suferea decât de gastrită și că abia la 13 noiembrie 2000, data transferului său la Penitenciarul Rahova, s-a constatat edentația totală și s-a consemnat în fișa sa medicală. Acesta precizează că nu are resurse financiare și că, din cauza stării sale de sănătate foarte precare, nu poate munci în penitenciar pentru a câștiga bani. În consecință, nu poate acoperi partea sa din costuri pe care trebuie să o suporte conform prevederilor interne pentru a obține o proteză dentară. Acesta subliniază că, deși în 2004, costul unei proteze dentare era acoperit integral de asigurarea de sănătate, ANP l-a informat că trebuia să suporte o parte din costuri.

79. Acesta adaugă că lipsa dinților i-a agravat starea de sănătate. În opinia sa, faptul că nu există nicio derogare în cadrul legislativ în favoarea persoanelor private de libertate fără resurse, face imposibilă remedierea problemelor sale de sănătate. Or, statul trebuie să își îndeplinească obligațiile pozitive de a asigura persoanelor private de libertate care suferă de edentație totală o posibilitate oarecare de a mesteca alimentele. O astfel de obligație pozitivă nu este excesivă, ținând seama de costul redus al protezelor dentare.

b) Motivarea Curții

80. Curtea face trimitere la principiile fundamentale care rezultă din jurisprudența sa referitoare la supravegherea medicală și tratamentul medical în cazul unei persoane aflate în executarea unei pedepse privative de libertate [*Kudla*, citată anterior, pct. 91, precum și *Paladi împotriva Moldovei* (MC), nr. 39806/05, pct. 71, 10 martie 2009]. Curtea trebuie să examineze dacă reclamantul a avut acces la îngrijirile medicale curente pe care autoritățile s-au angajat să le ofere persoanelor suferinde de aceeași afecțiune [a se vedea, *mutatis mutandis*, *Nitecki împotriva Poloniei* (dec.), nr. 65653/01, 21 martie 2002, *Pentiacova și alții împotriva Moldovei* (dec.), nr. 14462/03, 4 ianuarie 2005 și *Gheorghe împotriva României* (dec.) nr. 19215/04, 22 septembrie 2005]. Aceasta reamintește că a stabilit deja că statul era responsabil de încălcarea art. 3 din Convenție ca urmare, în special, a unei reglementări inefficiente în materie de asigurări sociale pentru persoanele private de libertate (*V.D.*, citată anterior, pct. 96).

81. În speță, Curtea observă că din documentele medicale prezentate reiese că prima mențiune referitoare la edentația totală a reclamantului a fost făcută la 13 noiembrie 2000 cu ocazia transferului, în condițiile în care acesta se afla în stare de detenție din noiembrie 1999. De asemenea, trebuie luate în considerare afirmațiile reclamantului, conform cărora acesta își pierduse o parte din dinți în timpul unei detenții anterioare.

82. În continuare, Curtea constată că, după cum reiese din toate documentele prezentate de părți, diagnosticul reclamantului care atesta nevoia acestuia de proteze dentare a fost reconfirmat de mai multe ori în perioada 2002-2008, fără ca protezele să îi fie furnizate efectiv. Motivul prezentat reclamantului a fost întotdeauna imposibilitatea acestuia de a suporta o parte a costului acestora.

83. Prin scrisoarea sa din 8 iunie 2007, casa de asigurări la care reclamantul era afiliat, în calitatea sa de persoană privată de libertate (CASAOPSNAJ), preciza, pe de o parte, că

suportă cheltuielile stomatologice pentru persoanele afiliate doar în cazul tratamentelor realizate în cabinetele cu care aceasta a încheiat o convenție și, pe de altă parte, că nicio convenție de acest tip nu fusese semnată cu cabinetele stomatologice din cadrul penitenciarelor, „din cauza faptului că sistemul lor de organizare nu corespundea celui impus de Contractul-cadru” (a se vedea *supra*, pct. 49).

84. Curtea deduce că, în calitate de persoană privată de libertate, reclamantul nu ar fi putut obține protezele dentare decât plătind prețul lor integral. Starea sa de sărăcie, cunoscută și acceptată de autorități, nu îi permitea să își procure protezele prin mijloace proprii. Aceste elemente îi sunt suficiente Curții pentru a stabili că, în ceea ce îl privește pe reclamant, legislația în materie de asigurări sociale pentru persoanele private de libertate, care stabilea cota de participare la costurile protezelor dentare, era inefficientă (*V.D.*, citată anterior, pct. 96). Pe de altă parte, Guvernul nu a explicat în mod convingător de ce reclamantului nu i-au fost puse protezele necesare în anul 2004, când reglementările în vigoare prevedeau o acoperire integrală a costului protezelor. În plus, în 2008, deși o dispoziție legală prevedea o excepție de la plata integrală a costurilor, reclamantul, lipsit de resurse, a fost refuzat din nou.

85. Curtea ia act de noile dispoziții legale care prevăd, în anumite condiții, gratuitatea acestui tip de tratament (a se vedea *supra*, pct. 51). Totuși, ținând seama de modalitatea organizării sistemului de rambursare, Guvernului îi revine sarcina de a demonstra eficiența noilor dispoziții.

86. Având în vedere cele de mai sus, Curtea ajunge la concluzia că a fost încălcat art. 3 din Convenție.

II. Cu privire la celelalte pretense încălcări

87. În temeiul art. 6 § 1 din Convenție, reclamantul se plânde de soluția dată în mai multe proceduri civile și penale pe care le-a intentat împotriva unor terți (plângere penală împotriva a doi procurori, procedură împotriva casei de pensii etc.) sau care i-au fost intentate (procedură penală pe fond, etc.). Invocând, în fond, art. 8 din Convenție, acesta pretinde de asemenea că autoritățile penitenciarelor nu i-au acordat rapid, constant și în număr suficient timbre pentru corespondența sa cu Curtea. Invocând art. 1 din Protocolul nr. 1, acesta se plânde de faptul că autoritățile nu i-au restituit un atelaj cu cai confiscat în timpul regimului comunist.

88. Ținând seama de toate elementele de care dispune și în măsura în care este competentă să se pronunțe cu privire la pretențiile formulate, Curtea nu a constatat nicio aparență privind încălcarea drepturilor și libertăților garantate de articolele Convenției, iar pretențiile trebuie să fie respinse ca fiind în mod vădit nefondate în conformitate cu art. 35 § 3 lit. a) și § 4 din Convenție.

III. Cu privire la aplicarea art. 41 din Convenție

89. Art. 41 din Convenție prevede:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

90. Reclamantul pretinde 70 000 euro (EUR) cu titlu de prejudiciu moral pe care l-ar fi suferit.

91. Guvernul consideră că nu există niciun raport de cauzalitate între pretensele încălcări ale Convenției și prejudiciul invocat, că o eventuală hotărâre a Curții ar putea constitui în sine o reparație suficientă și că, în orice caz, suma pretinsă este excesivă în raport cu jurisprudența

Curții în materie.

92. Curtea consideră că trebuie să i se acorde reclamantului suma de 13 300 EUR cu titlu de prejudiciu moral.

B. Cheltuieli de judecată

93. De asemenea, reclamantul solicită 5 209,85 EUR cu titlu de cheltuieli de judecată în fața Curții, din care 4 909,85 EUR pentru onorariul avocatului și 300 EUR pentru cheltuielile cu corespondența ale APADOR-CH. În convenția de asistență juridică încheiată între reclamant și doamna avocat Diana Olivia Hatneanu se menționează că suma acordată de Curte cu titlu de onorariu va fi plătită direct acesteia din urmă. Reclamantul a depus la dosar un centralizator cu numărul de ore lucrate de avocatul său și contractul de asistență juridică. Acesta a mai depus la dosar convenția încheiată cu APADOR-CH, prin care această asociație se angaja să suporte cheltuielile de secretariat necesare pentru susținerea prezentei cereri în fața Curții.

94. Guvernul consideră că onorariul avocatului este excesiv și că nu este necesar. De asemenea, acesta subliniază că reclamantul nu a prezentat niciun document justificativ pentru suma de 300 EUR solicitată cu titlu de cheltuieli de secretariat pentru APADOR-CH.

95. În conformitate cu jurisprudența Curții, un reclamant nu poate să obțină rambursarea cheltuielilor de judecată decât în măsura în care se stabilește caracterul real, necesar și rezonabil al cuantumului acestora [a se vedea, de exemplu, *Nilsen și Johnsen împotriva Norvegiei* (MC), nr. 23118/93, pct. 62, CEDO 1999-VIII]. În prezenta speță, reclamantul indică în detaliu și cu precizie defalcarea cheltuielilor. Însă, ținând cont de natura cauzei, de documentele de care dispune și de criteriile menționate anterior, Curtea consideră rezonabil să aloce suma de 4 000 EUR pentru onorariul avocatului, urmând a se plăti direct doamnei avocat Diana Olivia Hatneanu. Din această sumă, trebuie scăzută suma de 850 EUR, reprezentând asistența judiciară. De asemenea, Curtea consideră că este rezonabil să acorde suma de 300 EUR pentru cheltuielile suportate de APADOR-CH (*Cobzaru împotriva României*, nr. 48254/99, pct. 111, 26 iulie 2007), care se va plăti direct acesteia din urmă¹.

C. Penalități de întârziere

96. Curtea consideră necesar să calculeze cuantumul penalităților de întârziere în temeiul ratei dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

Pentru aceste motive, Curtea, în unanimitate,

1. *Declară* cererea admisibilă în ceea ce privește capetele de cerere întemeiate pe art. 3 din Convenție referitoare la condițiile materiale de detenție și neacordarea tratamentului stomatologic, și inadmisibilă pentru celelalte capete de cerere;
2. *Hotărăște* că a fost încălcat art. 3 din Convenție în ceea ce privește condițiile materiale de detenție și neacordarea tratamentului stomatologic;
3. *Hotărăște*
 - a) că statul pârât trebuie să plătească, în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, în conformitate cu art. 44 § 2 din Convenție, următoarele sume, care trebuie convertite în moneda statului pârât la rata de schimb aplicabilă la data plății:
 - i) 13 300 EUR (treisprezece mii trei sute de euro), plus orice sumă ce poate fi datorată

¹ Rectificat la 10 ianuarie 2012: textul era următorul: „se va plăti direct reclamantului”.

- cu titlu de impozit, pentru prejudiciul moral – se acordă reclamantului;
- ii) 3 150 EUR (trei mii o sută cincizeci de euro) – se acordă direct doamnei avocat Diana Olivia Hatneanu;
- iii) 300 EUR (trei sute de euro), plus orice sumă ce poate fi datorată de reclamant cu titlu de impozit, pentru cheltuieli de judecată – se acordă direct asociației APADOR-CH¹ ;
- b) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, aceste sume trebuie majorate cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;

4. *Respinge* cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limba franceză, ulterior comunicată în scris la 11 octombrie 2011, în temeiul art. 77 § 2 și 3 din Regulament.

Santiago Quesada
Grefier

Josep Casadevall
Președinte

¹ Rectificat la 10 ianuarie 2012: textul era următorul: „se acordă reclamantului”.